

Συλλογή της Νομολογίας

Υπόθεση C-382/12 P

**MasterCard Inc. κ.λπ.
κατά
Ευρωπαϊκής Επιτροπής**

«Αίτηση αναίρεσεως — Ανταναιρέσεις — Παραδεκτό — Άρθρο 81 ΕΚ — Ανοικτό σύστημα πληρωμών με χρεωστικές, προθεσμιακές και πιστωτικές κάρτες — Εναλλακτικές πολυμερείς διαπραγματευτικές προμήθειες — Ένωση επιχειρήσεων — Περιορισμοί του ανταγωνισμού εκ του αποτελέσματος — Κριτήριο δικαστικού ελέγχου — Έννοια του “παρεπόμενου περιορισμού” — Αντικειμενικά απαραίτητος και ανάλογος χαρακτήρας — Ενδεδειγμένα “αντιπαραδείγματα” — Διττά συστήματα — Εξέταση των παραρτημάτων της προσφυγής»

Περίληψη – Απόφαση του Δικαστηρίου (τρίτο τμήμα) της 11ης Σεπτεμβρίου 2014

1. *Αναίρεση — Ανταναιρέση — Παραδεκτό — Υποχρέωση ασκήσεως της ανταναιρέσεως με χωριστό δικόγραφο — Κανόνας που θεσπίζεται με τον νέο Κανονισμό Διαδικασίας του Δικαστηρίου — Δεν τυγχάνει εφαρμογής στην αναίρεση που ασκήθηκε πριν από την ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος του εν λόγω Κανονισμού — Ανταναιρέση που ασκήθηκε με το υπόμνημα επί της αιτήσεως αναίρεσεως προ της ημερομηνίας αυτής — Παραδεκτό*

(Κανονισμός Διαδικασίας του Δικαστηρίου, άρθρα 57 § 7 και 176 § 2· Κανονισμός Διαδικασίας του Δικαστηρίου του 1991, άρθρο 37 § 6)

2. *Ένδικη διαδικασία — Εισαγωγικό δικόγραφο — Τυπικά στοιχεία — Συνοπτική έκθεση των προβαλλόμενων ισχυρισμών — Νομικοί ισχυρισμοί που δεν περιέχονται στο δικόγραφο — Παραπομπή σε στοιχεία που παρατίθενται σε παράρτημα — Απαράδεκτο*

(Άρθρο 256 § 1 ΣΛΕΕ· Οργανισμός του Δικαστηρίου, άρθρα 21 και 53, εδ. 1· Κανονισμός Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, άρθρο 44 § 1, στοιχείο γ')

3. *Αναίρεση — Λόγοι — Εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών — Απαράδεκτο — Έλεγχος από το Δικαστήριο της εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων — Αποκλείεται, πλην της περιπτώσεως παραμορφώσεως του περιεχομένου των εν λόγω στοιχείων — Νομικός χαρακτηρισμός των πραγματικών περιστατικών — Παραδεκτό*

(Άρθρο 256 § 1 ΣΛΕΕ· Οργανισμός του Δικαστηρίου, άρθρο 58, εδ. 1)

4. *Συμπράξεις — Αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων — Έννοια*

(Άρθρο 81 § 1 ΕΚ)

5. Συμπράξεις — Νόθευση του ανταγωνισμού — Παρεπόμενος περιορισμός — Έννοια — Περιορισμός που είναι αναγκαίος για την πραγματοποίηση κάποιας κύριας πράξεως — Αντικειμενικός και ανάλογος χαρακτήρας — Περιορισμός που δυσχεραίνει ή καθιστά λιγότερο επικερδή την κύρια πράξη — Δεν περιλαμβάνεται στην έννοια — Είναι διακριτό το ζήτημα του αναγκαίου χαρακτήρα ενός περιορισμού προκειμένου αυτός να μπορεί να τύχει απαλλαγής
(Άρθρο 81 §§ 1 και 3 ΕΚ)
6. Συμπράξεις — Νόθευση του ανταγωνισμού — Παρεπόμενος περιορισμός — Έννοια — Περιορισμός που είναι αναγκαίος για την πραγματοποίηση κάποιας κύριας πράξεως — Αντικειμενικός και ανάλογος χαρακτήρας — Εκτίμηση του ανάλογου χαρακτήρα
(Άρθρο 81 §§ 1 και 3 ΕΚ)
7. Αναίρεση — Λόγοι — Ανεπαρκής αιτιολογία — Δυνατότητα του Γενικού Δικαστηρίου να λάβει υπόψη μια έμμεση αιτιολογία — Επιτρέπεται — Προϋποθέσεις
(Άρθρο 256 ΣΛΕΕ· Οργανισμός του Δικαστηρίου, άρθρα 36 και 53, εδ. 1· Κανονισμός Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, άρθρο 81)
8. Αναίρεση — Λόγοι — Λόγος που στηρίζεται στην παράλειψη του Γενικού Δικαστηρίου να εξετάσει συγκεκριμένο λόγο της προσφυγής — Τρόπος παρουσιάσεως
(Άρθρο 256 § 1 ΣΛΕΕ· Οργανισμός του Δικαστηρίου, άρθρο 58, εδ. 1· Κανονισμός Διαδικασίας του Δικαστηρίου του 1991, άρθρο 112 § 1, εδ. 1, στοιχείο γ')
9. Αναίρεση — Λόγοι — Υποχρέωση του αναιρεσειόντος να επικρίνει με συγκεκριμένο τρόπο κάποιο σημείο της συλλογιστικής του Γενικού Δικαστηρίου — Ασαφής λόγος — Απαράδεκτο
(Άρθρο 256 § 1 ΣΛΕΕ· Οργανισμός του Δικαστηρίου, άρθρο 58, εδ. 1· Κανονισμός Διαδικασίας του Δικαστηρίου του 1991, άρθρο 112 § 1, εδ. 1, στοιχείο γ')
10. Ανταγωνισμός — Απόφαση εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού — Δικαστικός έλεγχος — Περιεχόμενο — Έλεγχος νομιμότητας ως προς τα νομικά και τα πραγματικά ζητήματα
(Άρθρο 81 § 1 ΕΚ· άρθρα 261 ΣΛΕΕ και 263 ΣΛΕΕ· κανονισμός 1/2003 του Συμβουλίου, άρθρο 31)
11. Συμπράξεις — Νόθευση του ανταγωνισμού — Εκτίμηση σε συνάρτηση με το οικονομικό και το νομικό πλαίσιο — Παράλειψη εξέτασεως του επηρεασμού του ανταγωνισμού σε περίπτωση ελλείψεως της επίδικης συμφωνίας — Δεν επιτρέπεται
(Άρθρο 81 § 1 ΕΚ)
12. Αναίρεση — Λόγοι — Πλημμελές σκεπτικό αποφάσεως λόγω παραβάσεως του δικαίου της Ένωσης — Διατακτικό βάσιμο για άλλους νομικούς λόγους
(Άρθρο 256 § 1 ΣΛΕΕ· Οργανισμός του Δικαστηρίου, άρθρο 58, εδ. 1)
13. Συμπράξεις — Νόθευση του ανταγωνισμού — Κριτήρια εκτιμήσεως — Αντικείμενο αντίθετο προς τους κανόνες ανταγωνισμού — Επαρκής διαπίστωση
(Άρθρο 81 § 1 ΕΚ)

14. *Αναίρεση — Λόγοι — Απλή επανάληψη των προβληθέντων ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου λόγω και επιχειρημάτων — Μη προσδιορισμός της προβαλλόμενης πλάνης περί το δίκαιο — Απαράδεκτο*

(Άρθρο 256 § 1 ΣΛΕΕ· Οργανισμός του Δικαστηρίου, άρθρο 58, εδ. 1· Κανονισμός Διαδικασίας του Δικαστηρίου του 1991, άρθρο 112 § 1, εδ. 1, στοιχείο γ')

15. *Συμπράξεις — Απαγόρευση — Εξαίρεση — Προϋποθέσεις — Βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή συμβολή στην τεχνική ή οικονομική πρόοδο — Αισθητά αντικειμενικά πλεονεκτήματα ικανά να αντισταθμίσουν τα προβλήματα που δημιουργεί η συμφωνία για τον ανταγωνισμό — Εφαρμογή των κριτηρίων αυτών σε ένα σύστημα με διττό χαρακτήρα — Θετική επίδραση για τους καταναλωτές της διακριτής συναφούς αγοράς — Ανεπάρκεια — Απαιτείται να διαπιστωθεί η ύπαρξη πλεονεκτημάτων στη σχετική αγορά*

(Άρθρο 81 § 3 ΕΚ)

16. *Συμπράξεις — Απαγόρευση — Εξαίρεση — Προϋποθέσεις — Βάρος αποδείξεως — Έκταση*

(Άρθρο 81 § 3 ΕΚ)

1. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 23, 24)

2. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 36-39)

3. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 60, 113, 119)

4. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 62, 63, 68, 71, 72, 76)

5. Όταν πρέπει να κριθεί αν περιορισμός του ανταγωνισμού μπορεί να εκφύγει της απαγορεύσεως του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, λόγω του ότι είναι παρεπόμενος κάποιας κύριας πράξεως που δεν είναι αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού, πρέπει να εξετασθεί αν η υλοποίηση της πράξεως αυτής θα ήταν αδύνατη χωρίς τον επίμαχο περιορισμό. Το γεγονός ότι η έλλειψη του επίμαχου περιορισμού απλώς θα δυσχέραινε την υλοποίηση της εν λόγω πράξεως, ήτοι θα την έκανε λιγότερο επικερδή, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι δίνει στον εν λόγω περιορισμό τον χαρακτήρα του αντικειμενικώς αναγκαίου που απαιτείται για να μπορέσει να χαρακτηριστεί ως παρεπόμενος. Πράγματι, μια τέτοια ερμηνεία θα οδηγούσε στη διεύρυνση της έννοιας αυτής, ώστε να περιλαμβάνει περιορισμούς που δεν είναι απολύτως αναγκαίοι για την υλοποίηση της κύριας πράξεως. Το αποτέλεσμα αυτό θα έθιγε την πρακτική αποτελεσματικότητα της απαγορεύσεως που θεσπίζεται στο άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ.

Η ερμηνεία αυτή δεν οδηγεί σε σύγχυση μεταξύ, αφενός, των προϋποθέσεων που πρέπει να πληρούνται για να χαρακτηριστεί ένας περιορισμός ως παρεπόμενος, στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και, αφετέρου, του κριτηρίου του αντικειμενικώς απαραίτητου που απαιτεί το άρθρο 81, παράγραφος 3, ΕΚ για να τύχει απαλλαγής ένας απαγορευμένος περιορισμός. Συγκεκριμένα, οι δύο αυτές διατάξεις επιδιώκουν διαφορετικούς σκοπούς και το τελευταίο κριτήριο σχετίζεται με το ζήτημα κατά πόσον συντονισμός μεταξύ επιχειρήσεων που μπορεί να επηρεάσει

δυσμενώς και αισθητά παραμέτρους του ανταγωνισμού όπως, ιδίως, την τιμή, την ποσότητα και την ποιότητα των προϊόντων ή των υπηρεσιών, ο οποίος, συνεπώς, υπάγεται στην απαγόρευση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, μπορεί, εντούτοις, στο πλαίσιο του άρθρου 81, παράγραφος 3, ΕΚ, να θεωρηθεί ως απαραίτητος για τη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής ή την προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου, εξασφαλίζοντας συγχρόνως στους καταναλωτές δίκαιο μερίδιο από το όφελος που προκύπτει. Αντιθέτως, το κριτήριο της αντικειμενικής αναγκαιότητας αφορά το ζήτημα κατά πόσον, ελλείψει ορισμένου περιορισμού της εμπορικής αυτονομίας, μια κύρια πράξη ή δραστηριότητα που δεν εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, και σε σχέση με την οποία ο περιορισμός αυτός είναι παρεπόμενος, διατρέχει τον κίνδυνο να μην πραγματοποιηθεί ή να μη συνεχισθεί. Έτσι, μόνον οι περιορισμοί που είναι αναγκαίοι ώστε να μπορεί η κύρια πράξη, εν πάση περιπτώσει, να λειτουργεί δύνανται να θεωρηθούν ως εμπίπτοντες στο πεδίο εφαρμογής της θεωρίας των παρεπόμενων περιορισμών και το γεγονός ότι η έλλειψη των παρεπόμενων αυτών περιορισμών, μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες στην κύρια πράξη δεν συνεπάγεται, αυτό καθαυτό, ότι οι παρεπόμενες πράξεις πρέπει να θεωρηθούν ως αντικειμενικώς αναγκαίες, εφόσον η κύρια πράξη εξακολουθεί να είναι σε θέση να λειτουργεί ελλείψει αυτών.

(βλ. σκέψεις 91-94, 180)

6. Στο πλαίσιο της εκτιμήσεως, για την εφαρμογή του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, του παρεπόμενου χαρακτήρα, σε σχέση με κύρια πράξη ή δραστηριότητα, ορισμένου περιορισμού της εμπορικής αυτονομίας, δεν πρέπει να εξετασθεί μόνο η αναγκαιότητα του περιορισμού αυτού για την υλοποίηση της κύριας πράξεως ή δραστηριότητας, αλλά και η αναλογικότητα του εν λόγω περιορισμού σε σχέση με τους σκοπούς που επιδιώκει η οικεία πράξη ή δραστηριότητα.

Έτσι, η απόρριψη του παρεπόμενου χαρακτήρα ενός περιορισμού μπορεί να στηριχθεί στην ύπαρξη ρεαλιστικών εναλλακτικών, που είναι λιγότερο περιοριστικές από τον επίμαχο περιορισμό. Στο πλαίσιο αυτό, οι εναλλακτικές στις οποίες μπορεί να στηριχθεί η εκτίμηση της αντικειμενικής αναγκαιότητας ενός περιορισμού δεν περιορίζονται στην εξέταση της καταστάσεως που θα προέκυπτε σε περίπτωση απουσίας του επίμαχου περιορισμού, αλλά μπορούν επίσης να περιλαμβάνουν άλλα υποθετικά αντιπαραδείγματα που στηρίζονται, ιδίως, σε ρεαλιστικές καταστάσεις που θα μπορούσαν να προκύψουν ελλείψει του ανωτέρω περιορισμού.

(βλ. σκέψεις 107, 109,111)

7. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 112, 188,189)

8. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψη 148)

9. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψη 151)

10. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 155, 156)

11. Το Γενικό Δικαστήριο έχει υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο, καθώς στο πλαίσιο της αναλύσεως των περιοριστικών αποτελεσμάτων των πολυμερών διατραπεζικών προμηθειών ενός συστήματος πληρωμών το οποίο διαχειρίζεται ένας διεθνής οργανισμός, οι οποίες εφαρμόζονται ιδίως σε διασυνοριακές πληρωμές με τραπεζική κάρτα εντός του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου ή της ζώνης

ευρώ, δεν εξετάζει καθόλου αν είναι πιθανό ή και ρεαλιστικό το σενάριο της απαγορεύσεως των εκ των υστέρων τιμολογήσεων (ήτοι τιμολογήσεων που πραγματοποιούνται μετά τη διενέργεια αγοράς μεταξύ ενός από τους κατόχους καρτών που έχει εκδώσει ο εκδότης και ενός από τους εμπόρους που ανήκουν στο δίκτυο του αποδέκτη και μετά τη διαβίβαση της συναλλαγής για εξόφληση) σε περίπτωση απουσίας των προμηθειών αυτών, αλλά στηρίζεται μόνο στο κριτήριο του οικονομικώς βιώσιμου χαρακτήρα ενός συστήματος που λειτουργεί χωρίς τις εν λόγω προμήθειες και μόνο στη βάση της απαγορεύσεως των εκ των υστέρων τιμολογήσεων για να δικαιολογήσει το ότι λαμβάνει υπόψη την απαγόρευση αυτή.

(βλ. σκέψεις 161,165-167,169, 173-175, 177)

12. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 170, 174, 175, 190, 198)

13. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 184, 185)

14. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 215, 216,218)

15. Κάθε απόφαση ενώσεως επιχειρήσεων που αντίκειται στις διατάξεις του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο απαλλαγής βάσει της παραγράφου 3 του άρθρου αυτού, μόνον αν πληροί τις προϋποθέσεις που προβλέπονται εκεί, περιλαμβανομένης της προϋποθέσεως να συμβάλλει στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου. Εξάλλου, όταν δεν είναι δυνατόν να αποσυνδεθεί η απόφαση ενώσεως επιχειρήσεων από την κύρια πράξη ή δραστηριότητα με την οποία συνδέεται χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η ύπαρξη ή ο σκοπός τους, τότε η συμβατότητα της αποφάσεως αυτής με το άρθρο 81 ΕΚ πρέπει να εξετασθεί από κοινού με τη συμβατότητα της κύριας πράξεως ή δραστηριότητας της οποίας αποτελεί παρεπόμενο.

Αντιθέτως, όταν διαπιστώνεται ότι μια τέτοια απόφαση δεν είναι αντικειμενικώς αναγκαία για την υλοποίηση συγκεκριμένης πράξεως ή δραστηριότητας, μπορούν να ληφθούν υπόψη μόνο τα αντικειμενικά πλεονεκτήματα που απορρέουν ειδικά από την απόφαση αυτή, στο πλαίσιο του άρθρου 81, παράγραφος 3, ΕΚ.

Εξάλλου, η βελτίωση, κατά την έννοια της πρώτης προϋποθέσεως του άρθρου 81, παράγραφος 3, ΕΚ, δεν μπορεί να συνίσταται σε οποιοδήποτε πλεονέκτημα αποκομίζουν τα μέρη από την επίμαχη συμφωνία, όσον αφορά τις οικείες δραστηριότητες παραγωγής ή διανομής. Η βελτίωση αυτή πρέπει ιδίως να παρουσιάζει αισθητά αντικειμενικά πλεονεκτήματα ικανά να αντισταθμίσουν τα προβλήματα που δημιουργεί η συμφωνία στον ανταγωνισμό.

Στο πλαίσιο αυτό, στην περίπτωση ενός συστήματος με διττό χαρακτήρα, για να κριθεί αν κάποιο μέτρο που κατ' αρχήν παραβιάζει την απαγόρευση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, στο μέτρο που προκαλεί περιοριστικά αποτελέσματα σε σχέση με τη μία από τις δύο ομάδες καταναλωτών που συνδέονται με το σύστημα αυτό, πληροί την πρώτη προϋπόθεση του άρθρου 81, παράγραφος 3, ΕΚ, πρέπει να ληφθεί υπόψη το σύστημα στο οποίο εντάσσεται το μέτρο αυτό, περιλαμβανομένου, κατά περίπτωση, του συνόλου των αντικειμενικών πλεονεκτημάτων που απορρέουν από το μέτρο αυτό, όχι μόνο στην αγορά στην οποία διαπιστώθηκε ο περιορισμός αλλά και στην αγορά που περιλαμβάνει την άλλη ομάδα καταναλωτών που συνδέεται με το εν λόγω σύστημα, ιδίως όταν υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο πτυχών του επίμαχου συστήματος. Για τον σκοπό αυτό πρέπει να εξετασθεί, εφόσον χρειάζεται, αν τέτοια πλεονεκτήματα μπορούν να αντισταθμίσουν τα προβλήματα που προκαλεί το

επίμαχο μέτρο στον ανταγωνισμό. Ειδικότερα, είναι αναγκαίο, κατ' αρχήν, κατά την εξέταση της πρώτης προϋποθέσεως του άρθρου 81, παράγραφος 3, ΕΚ, να ληφθεί υπόψη το σύνολο των αντικειμενικών πλεονεκτημάτων, όχι μόνο στη σχετική αγορά, αλλά και στη διακριτή συναφή αγορά.

Εντούτοις, σε περίπτωση που διαπιστώθηκαν περιοριστικά αποτελέσματα σε μία μόνο αγορά ενός διττού συστήματος, τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από το περιοριστικό μέτρο σε μια διακριτή συναφή αγορά η οποία επίσης συνδέεται με το εν λόγω σύστημα δεν είναι από μόνα τους ικανά να αντισταθμίσουν τα προβλήματα που προκαλούνται από το ίδιο μέτρο ελλείψει κάποιας αποδείξεως για την ύπαρξη αισθητών αντικειμενικών πλεονεκτημάτων που μπορούν να αποδοθούν στο ίδιο μέτρο εντός της σχετικής αγοράς, ιδίως όταν οι καταναλωτές που βρίσκονται στις αγορές αυτές δεν είναι ουσιαστικά οι ίδιοι.

(βλ. σκέψεις 230, 231, 234, 237, 240, 242)

16. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 235, 236)